

۵۰ نمونه سوال فعل مضارع فارسی و عربی

همراه با پاسخ تشریحی کامل و نکات آموزشی — ویژه دانش‌آموزان پایه هشتم و آمادگی امتحان

بخش اول

فعل مضارع فارسی — سوالات ۱ تا ۲۵

۱) تعریف و تشخیص فعل مضارع (سوالات ۱ تا ۵)

۱ فعل مضارع چه زمانی از انجام کار را نشان می‌دهد؟

الف) فقط گذشته

ب) حال یا آینده

ج) فقط آینده

د) فقط حال

پاسخ: گزینه ب

توضیح: فعل مضارع برخلاف فعل ماضی، مخصوص یک زمان نیست و می‌تواند هم برای زمان حال و هم برای آینده به کار رود.

۲ فرمول کلی ساخت فعل مضارع اخباری در فارسی کدام است؟

الف) بن ماضی + شناسه

ب) می + بن مضارع + شناسه

ج) ب + بن مضارع + شناسه

(د) بن مضارع + ه

پاسخ: گزینه ب

توضیح: فعل مضارع اخباری از ترکیب پیشوند «می»، بن مضارع فعل و شناسه مناسب ساخته می‌شود؛ مثل «می‌نویسم».

۳ کدام یک از گزینه‌های زیر فعل مضارع است؟

الف) نوشتم

ب) بنویس

ج) می‌نویسم

د) نوشته بودم

پاسخ: گزینه ج

توضیح: «نوشتم» و «نوشته بودم» فعل ماضی، و «بنویس» فعل امر است. فقط «می‌نویسم» ساختار مضارع (می + بن مضارع + شناسه) را دارد.

۴ در جمله‌ی «او فردا به مدرسه می‌رود»، این فعل مضارع به چه زمانی اشاره دارد؟

پاسخ: زمان آینده

توضیح: اگرچه فعل به صورت مضارع اخباری ساخته شده، قید «فردا» نشان می‌دهد منظور از جمله زمان آینده است؛ این یکی از کاربردهای مهم مضارع فارسی است.

۵ فعل مضارع در پاسخ به کدام پرسش قرار می‌گیرد؟

پاسخ: «چه کاری انجام می‌شود یا انجام خواهد شد؟»

توضیح: این پرسش، معیار سریعی برای شناسایی فعل مضارع در جمله‌های فارسی است.

نکته آموزشی: برای تشخیص سریع فعل مضارع اخباری، کافی است دنبال پیشوند «می» در ابتدای فعل بگردید؛ اما دقت کنید که همه‌ی فعل‌های مضارع (مثل التزامی) با «می» شروع نمی‌شوند.

۲) بن مضارع (سوالات ۶ تا ۱۰)

۶ بن مضارع فعل «خوردن» را بیابید.

پاسخ: خور

توضیح: با ساختن فعل امر «بخور» و حذف حرف «ب» از ابتدای آن، به بن مضارع «خور» می‌رسیم.

۷ بن مضارع فعل «دیدن» چیست؟

پاسخ: بین

توضیح: این فعل بی‌قاعده است و بن مضارع آن با روش معمول به دست نمی‌آید؛ باید حفظ شود.

۸ ساده‌ترین روش برای پیدا کردن بن مضارع در بیشتر فعل‌های فارسی چیست؟

پاسخ: ساختن فعل امر و حذف «ب» از ابتدای آن

توضیح: مثلاً از فعل امر «برو»، با حذف «ب»، بن مضارع «رو» به دست می‌آید.

۹ بن مضارع فعل‌های «بودن»، «آمدن» و «گفتن» را بنویسید.

پاسخ: بودن → باش | آمدن → آی | گفتن → گو

توضیح: این فعل‌ها بی‌قاعده‌اند و جزو فعل‌های پرکاربرد هستند که باید به‌طور جداگانه حفظ شوند.

۱۰ کدام اشتباه رایج در پیدا کردن بن مضارع رخ می‌دهد؟

پاسخ: استفاده از بن ماضی به جای بن مضارع (مثلاً «نوشت» به جای «نویس»)

توضیح: باید دقت کرد بن ماضی برای ساخت فعل‌های گذشته و بن مضارع برای ساخت فعل‌های حال و آینده استفاده می‌شود.

نکته آموزشی: هر فعل فارسی دو بن دارد: بن ماضی (برای فعل‌های گذشته) و بن مضارع (برای فعل‌های حال و آینده). اشتباه گرفتن این دو، شایع‌ترین خطای امتحانی در این مبحث است.

۳) شناسه‌های فعل مضارع (سوالات ۱۱ تا ۱۵)

۱۱ شناسه فعل مضارع برای «ما» کدام است؟

پاسخ: یم

۱۲ در فعل «می‌نویسند»، شناسه فعل کدام است و به چه کسی اشاره دارد؟

پاسخ: شناسه «ند» است و به سوم شخص جمع «آنها» اشاره دارد.

۱۳ شناسه فعل مضارع برای دوم شخص مفرد («تو») چیست؟

پاسخ: ی

۱۴ در فعل «می‌خوانی»، بن مضارع و شناسه را جدا کنید.

پاسخ: بن مضارع: خوان | شناسه: ی

۱۵ شناسه فعل مضارع برای سوم شخص مفرد («او») کدام است؟

پاسخ: د

نکته آموزشی: جدول شناسه‌های مضارع (م، ی، د، یم، ید، ند) را با شخص مربوط به هرکدام (من، تو، او، ما، شما، آن‌ها) با هم حفظ کنید تا در تحلیل فعل دچار اشتباه نشوید.

۴) انواع فعل مضارع فارسی (سوالات ۱۶ تا ۲۰)

۱۶ فعل مضارع اخباری برای بیان چه چیزی به کار می‌رود؟

پاسخ: بیان یک خبر یا انجام کاری قطعی یا عادت‌گونه در زمان حال یا آینده

۱۷ فرمول ساخت فعل مضارع التزامی را بنویسید.

پاسخ: ب + بن مضارع + شناسه

توضیح: برخلاف مضارع اخباری که با «می» شروع می‌شود، مضارع التزامی معمولاً با «ب» ساخته می‌شود؛ مثل «بخوانی».

۱۸ کدام جمله دارای فعل مضارع التزامی است؟

الف) او درس می‌خواند

ب) باید درس بخوانی

ج) دارم درس می‌خوانم

د) درس خواندم

پاسخ: گزینه ب

توضیح: فعل «بخوانی» همراه با فعل کمکی «باید» بیانگر الزام است که ویژگی اصلی مضارع التزامی است.

۱۹ فعل مضارع مستمر چگونه ساخته می‌شود؟

پاسخ: «داشتن» + فعل مضارع اخباری؛ مثل «دارم می‌خوانم»

توضیح: این نوع فعل نشان می‌دهد کاری همین الان و در همان لحظه در حال انجام است.

۲۰ فعل مضارع منفی چگونه ساخته می‌شود؟ با مثال توضیح دهید.

پاسخ: با افزودن «ن» به ابتدای فعل مضارع؛ مثال: «می‌روم» – «نمی‌روم»

نکته آموزشی: چهار نوع اصلی فعل مضارع فارسی را با هم مقایسه کنید: **اخباری** (خبر ساده)، **التزامی** (احتمال/آرزو/الزام)، **مستمر** (در حال انجام)، **منفی** (نبود انجام کار). این مقایسه در

۵) تمرین ترکیبی و صرف (سوالات ۲۱ تا ۲۵)

۲۱) نوع فعل مضارع در جمله‌ی «شاید فردا بیاید» چیست؟

پاسخ: مضارع التزامی

توضیح: واژه «شاید» نشانه احتمال است و معمولاً همراه با فعل مضارع التزامی می‌آید.

۲۲) نوع فعل مضارع در جمله‌ی «داریم غذا می‌خوریم» چیست؟

پاسخ: مضارع مستمر

۲۳) فعل مثبت «می‌خوابد» را به شکل منفی بنویسید.

پاسخ: نمی‌خوابد

۲۴) با بن مضارع «نویس»، فعل مضارع اخباری برای «ما» را بسازید.

پاسخ: می‌نویسیم

توضیح: می + نویس (بن مضارع) + یم (شناسه ما) = می‌نویسیم

۲۵) تفاوت اصلی فعل مضارع با فعل ماضی و فعل امر را با یک مثال برای هر کدام

توضیح دهید.

پاسخ: ماضی: نوشتم (کار در گذشته) | مضارع: می‌نویسم (کار در حال/آینده)
| امر: بنویس (درخواست انجام کار)

بخش دوم

فعل مضارع عربی — سوالات ۲۶ تا ۵۰

۱) تعریف و حروف مضارعه (سوالات ۲۶ تا ۳۰)

۲۶ حروف مضارعه در زبان عربی کدام‌اند؟

پاسخ: أ، ن، ی، ت

توضیح: فعل مضارع عربی معمولاً با یکی از این چهار حرف در ابتدای خود شروع می‌شود.

۲۷ فعل مضارع عربی چه زمانی از انجام کار را نشان می‌دهد؟

پاسخ: زمان حال یا آینده

۲۸ کدام گزینه فعل مضارع است؟

الف) كَتَبَ

ب) يَكْتُبُ

ج) أَكْتُبُ

د) كِتَاب

پاسخ: گزینه ب

توضیح: «كَتَبَ» فعل ماضی، «أَكْتُبُ» فعل امر، و «كِتَاب» اسم است؛ فقط «يَكْتُبُ» با حرف مضارع «ی» شروع شده است.

۲۹ حرف مضارع «ت» در ابتدای فعل، نشان‌دهنده چه اشخاصی می‌تواند باشد؟

پاسخ: دوم شخص (تو) یا سوم شخص مفرد مؤنث (او - زن)

۳۰ حرف مضارع «ن» در ابتدای فعل نشان‌دهنده چه شخصی است؟

پاسخ: اول شخص جمع (نحن / ما)

نکته آموزشی: برای حفظ حروف مضارع از این ترغند استفاده کنید: أ = من، ن = ما، ی = او (مذکر)، ت = تو یا او (مؤنث). این چهار حرف کلید اصلی شناسایی فعل مضارع عربی‌اند.

۲) صرف فعل و ۱۴ صیغه (سوالات ۳۱ تا ۳۵)

۳۱ صیغه «هو» از فعل «كَتَبَ - يَكْتُبُ» چگونه صرف می‌شود؟

پاسخ: يَكْتُبُ (او مذکر می‌نویسد)

۳۲ صیغه «أنتِ» (تو، مؤنث) از فعل «كتب» را بنویسید.

پاسخ: تَكْتُبِينَ

۳۳ پسوند «-ان» در انتهای فعل مضارع نشانه چیست؟

پاسخ: نشانه صیغه مثنی (دو نفر)؛ مثل «يَكْتُبَانِ»

۳۴ پسوند «وَنَ» در انتهای فعل مضارع نشانه چیست؟

پاسخ: نشانه صیغه جمع مذکر؛ مثل «يَكْتُبُونَ»

۳۵ فعل «يَكْتُبَانِ» به چه معناست و متعلق به کدام صیغه است؟

پاسخ: «آن دو مرد می‌نویسند» — صیغه مثنی غایب مذکر (هما)

نکته آموزشی: برای حفظ ۱۴ صیغه، آن‌ها را در سه گروه دسته‌بندی کنید: غایب (هو، هما، هم، هی، هما، هنّ)، مخاطب (أنت، أنتما، أنتم، أنتِ، أنتما، أنتنّ) و متکلم (أنا، نحن). حفظ گروهی بسیار ساده‌تر از حفظ تک‌تک صیغه‌هاست.

۳) فعل مضارع مرفوع، منصوب و مجزوم (سوالات ۳۶ تا ۴۰)

۳۶ فعل مضارع مرفوع چه زمانی به‌کار می‌رود؟

پاسخ: زمانی که قبل از فعل هیچ حرف ناصبه یا جازمه‌ای نیامده باشد و حرکت آخر فعل ضمه (ـُ) باشد.

۳۷ کدام حروف باعث منصوب شدن فعل مضارع می‌شوند؟ یک مثال بزنید.

پاسخ: أُنْ، لَنْ، كَي — مثال: «لَنْ يَذْهَبَ» (او نخواهد رفت)

۳۸ کدام حروف باعث مجزوم شدن فعل مضارع می‌شوند؟ یک مثال بزنید.

پاسخ: لَمْ و لا الناهية — مثال: «لَمْ يَكْتُبْ» (او ننوشت)

۳۹ در جمله‌ی «أُرِيدُ أَنْ أَدْرُسَ» فعل «أَدْرُسَ» در چه حالتی قرار دارد؟

پاسخ: منصوب (چون حرف ناصبه «أَنْ» قبل از آن آمده و حرکت آخرش فتحه است)

۴۰ در جمله‌ی «لَا تَلْعَبُ فِي الصَّفِّ» فعل مضارع در چه حالتی است و علت آن چیست؟

پاسخ: مجزوم؛ چون «لا الناهية» قبل از فعل آمده و حرکت آخر فعل ساکن (ـُ) شده است.

نکته آموزشی: برای پاسخ سریع به سؤالات اعراب فعل مضارع، همیشه اول به کلمه‌ی قبل از فعل نگاه کنید: نبود حرف خاص → مرفوع | أَنْ، لَنْ، كَى → منصوب | لَمْ، لا الناهية → مجزوم.

۴) فعل معلوم، مجهول و ترجمه (سوالات ۴۱ تا ۴۵)

۴۱ تفاوت فعل مضارع معلوم و مجهول در عربی چیست؟

پاسخ: در فعل معلوم انجام‌دهنده کار مشخص است؛ در فعل مجهول انجام‌دهنده کار مشخص نیست یا اهمیتی ندارد.

۴۲ فعل «يُفْتَحُ البابُ» چه نوع فعلی است و ترجمه آن چیست؟

پاسخ: فعل مضارع مجهول — ترجمه: «در باز می‌شود» (مشخص نیست چه

کسی آن را باز می‌کند)

۴۳ جمله‌ی «يَكْتُبُ الطَّالِبُ الدَّرْسَ» را ترجمه و تحلیل کنید.

پاسخ: ترجمه: «دانش‌آموز درس را می‌نویسد» — يَكْتُبُ: فعل مضارع معلوم، الطالبُ: فاعل

۴۴ جمله‌ی «تَجْلِسُ فَاطِمَةُ فِي الصَّفِّ» را ترجمه کنید و علت آغاز فعل با «ت» را توضیح دهید.

پاسخ: ترجمه: «فاطمه در کلاس می‌نشیند» — چون فاعل (فاطمه) مؤنث است، فعل با حرف مضارعه «ت» شروع شده است.

۴۵ فعل «تَدْرُسُ» به کدام صیغه تعلق دارد و معنی آن چیست؟

پاسخ: صیغه اول شخص جمع (نحن) — معنی: «ما مطالعه می‌کنیم»

نکته آموزشی: فعل مضارع عربی معمولاً دو مفهوم دارد: انجام کار در زمان حال یا در آینده‌ی نزدیک. بسته به بافت جمله، هر دو ترجمه («می‌رود» یا «خواهد رفت») می‌تواند درست باشد.

۵) تشخیص خطاهای رایج و تمرین ترکیبی (سوالات ۴۶ تا ۵۰)

۴۶ آیا فعل «كَتَبَ» فعل مضارع است؟ چرا؟

پاسخ: خیر، فعل ماضی است.

توضیح: اگرچه حرف «ت» در این فعل دیده می‌شود، اما در وسط ریشه فعل قرار دارد نه در ابتدای آن؛ بنابراین حرف مضارعه محسوب نمی‌شود.

۴۷ چرا برخی دانش‌آموزان فعل «کَتَبَ» را به اشتباه مضارع تشخیص می‌دهند؟

پاسخ: چون فقط به وجود حرف «ت» در فعل توجه می‌کنند، در حالی‌که باید بررسی کنند این حرف در ابتدای فعل باشد تا حرف مضارعه محسوب شود.

۴۸ ضمائر گروه «مخاطب» در ۱۴ صیغه عربی را نام ببرید.

پاسخ: أَنْتَ، أَنْتِ، أَنْتُمْ، أَنْتِ، أَنْتِ، أَنْتِ

۴۹ فعل «أَدْرُسُ» متعلق به کدام صیغه است و چه معنایی دارد؟

پاسخ: صیغه اول شخص مفرد (أنا) — معنی: «من درس می‌خوانم»

۵۰ در جمله‌ی «لَا تَلْعَبُ فِي الصَّفِّ» نوع فعل مضارع را مشخص کرده و جمله را ترجمه کنید.

پاسخ: فعل مضارع مجزوم (به دلیل وجود «لا الناهية») — ترجمه: «در کلاس بازی نکن.»

جمع‌بندی نکات کلیدی برای امتحان 🧠

- **فارسی:** فعل مضارع = می/ب + بن مضارع + شناسه. بن مضارع را با فعل امر (حذف «ب» از ابتدای آن) پیدا کنید.
- **انواع مضارع فارسی:** اخباری (خبر ساده)، التزامی (احتمال/الزام)، مستمر (در حال انجام)، منفی (با افزودن «ن»).
- **عربی:** فعل مضارع همیشه با یکی از حروف مضارعه (أ، ن، ی، ت) شروع می‌شود.
- **۱۴ صیغه:** با گروه‌بندی غایب / مخاطب / متکلم حفظ کنید؛ پسوند «ان» = مثنی، پسوند «ون» = جمع مذکر.
- **اعراب فعل مضارع:** بدون حرف خاص → مرفوع | اَنْ، لَنْ، كَى → منصوب | لَمْ، لا الناهية → مجزوم.
- **معلوم و مجهول:** در فعل معلوم فاعل مشخص است، در فعل مجهول فاعل نامشخص یا نامهم است.
- **خطای رایج:** وجود حرف «ت» در فعل به‌تنهایی نشانه مضارع بودن نیست؛ باید در ابتدای فعل باشد.